

HELSINGIN SANOMAT ULKOMAAT

B ULKOMAAT
KAUPPAPAIKKAILMOITUKSET
TALOUS
MATKAILUILMOITUKSET
URHEILU

ULKOMAAT, PL 75, 00089 SANOMA
(09) 122 4004, FAKSI (09) 122 2769,
hs.ulkomaat@sanoma.fi

Venäjän johto iloitsi tšetšeenien terroristijohtajan Basajevin kuolemasta

► Basajevin kerrottiin suunnitelleen iskua G8-kokouksen ajaksi

Susanna Niinivaara
HELSINGIN SANOMAT

MOSKOVA. Tšetšeenien kapinallijohtaja Samil Basajev ja joukko hänen taistelijoitaan tapettiin Ingušissa varhain maanantaiaamuna, Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n johtaja Nikolai Patrušev kertoi maanantaina iltapäivällä televisio-ohjelmassa tapaamisessaan presidentti Vladimir Putinin kanssa.

Basajev oli jo vuosia ollut Venäjän etsityin mies.

Ingušan varapääministeri Bashir Aušev täsmensi myöhemmin, että Basajevin lisäksi viisi ihmistä sai surmansa. Ilialla FSB puolestaan kertoi uhri- luvuksi 13.

FSB:n mukaan Basajev oli suunnitellut terrori-iskua Ingušissa häiritsemään viikonloppuna Pietarissa alkavaa G8-huippukokousta.

Ilialla tšetšeenikapinallisten verkkosivusto kavkaz-center.com vahvisti Basajevin kuoleman ja kutsui häntä "martyyriksi".

Putin kiitti kaikkia erikoisoperaatioon osallistuneita ja

sanoi Basajevin saaneen ansionsa mukaan.

"Tämä oli rangaistus lasten tappamisesta Beslanissa ja Budjonnovskissa, kaikista Moskovassa ja muilla Venäjän alueilla tehdyistä terrori-iskuista, myös Ingušan ja Tšetšeenian tasavaltiossa tehdyistä", Putin sanoi.

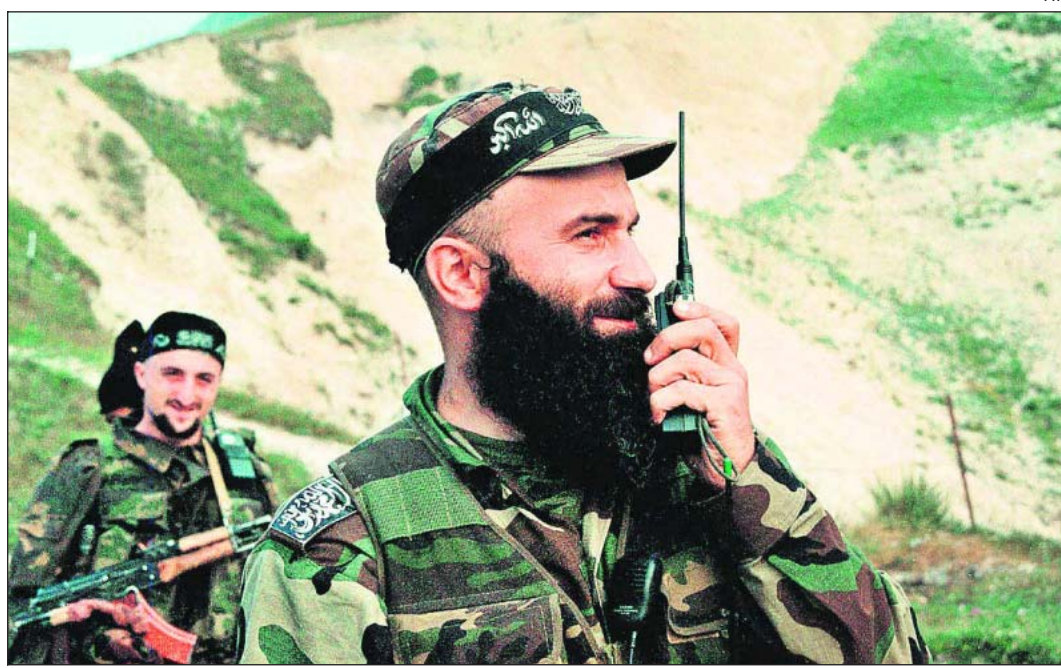
Basajev kertoi suunnitelleensa vuonna 2004 Pohjois-Osettiassa tehdyn Beslanin koulukaappauksen, jossa kuoli 331 lasta ja aikuista.

Budjonnovskin sairaalakaappauksessa kesäkuussa 1995 kuoli yli 100 ihmistä.

Tarkkoja yksityiskohtia Basajevin surmaamisesta ei annettu julkisuuteen maanantaina, ja tapahtumien kulusta oli vaikeaa saada selvää kuva.

Uutistoimisto RIA Novosti kertoi maanantaina jo varhain aamukahdeksan aikoihin neljän tšetšeenikapinallisen saaneen surmansa räjähteillä lastatun kuorma-auton räjähdyksessä. Turvallisuuspalvelun nimettömänä pysytelleen lähteen mukaan auto räjähti vahingossa.

Ilapäivällä selvisi, että Basa-

Samil Basajev kuvattiin Tšetšeenian naapuritasavallassa Dagestanissa elokuussa 1999.

jev oli yksi räjähdyksessä kuolleista. Turvallisuuspalvelun Patruševin lausunnon mukaan kyseessä ei kuitenkaan ollut vahinko vaan suunniteltu operaatio.

Myös Ingušan varapääministerin Auševin mukaan Basajevin surmaamista oli suunniteltu pitkään, ja räjähdysen jälkeen Basajev oli tunnistettu ruumiin kappaleista.

"Tietäkseni hänet tunnistettiin päästä", Aušev kertoi. FSB:n Patrušev puolestaan sanoi Basajevin surmaamisen onnistuneen Venäjän ulkomailla toimivan tiedustelun ansiosta. Hän ei täsmäntänyt, mitä lausunnonlaan tarkoitti.

Tšetšeenian Venäjän-mielinen presidentti Alu Alhanov sanoi Basajevin surman olevan ope-

tus myös muille terroristeille. "Me annoimme heille oppituntin siitä, ettei yksikään terroristi pääse pakenemaan rangaistusta", hän sanoi.

Tšetšeenian vaikutusvaltaisin mies, pääministeri Ramzan Kadyrov, puolestaan sanoi olevansa varma siitä, että pian "tuhoataan" myös muut tunnetut sotapäälliköt, kuten Doku Umarov.

KUKA?

Basajev hyväksyi siviilien surmat ja järjesti Beslanin kaappauksen

► Tšetšeenisotapäällikkö Samil Basajev hyväksyi siviilien tappamisen osana Tšetšeenian kamppailua irti Moskovasta.

Ja siviilejä Basajevin kontrollen ottamissa iskuissa myös kuoli: 331 uhria Beslanissa 2004, 128 uhria Dubrovka-teatterin kaappauksessa Moskovassa 2002, 156 uhria Budjonnovskin sairaalakaappauksessa 1995.

Erityisesti Beslanin koulu-kaappaus vei Basajevilta tukea myös omien keskuudessa. Lapsiuhrit olivat monista siviiliuhritkin hyväksyvistä sittenkin liikaa.

Vedenon vuoristokylässä vuonna 1965 syntyneen Samil Basajevin kasvatti sukupolvi, jonka neuvostojohdaja Josif Stalin oli siirtänyt pakolla Siperiaan ja Keski-Aasiaan.

Hän sai nimensä kuulon mullahin ja soturin, imaami Samilin, mukaan. Tämä johti vuoristokansoja taisteluun Venäjän tsaria vastaan 1800-luvulla.

Basajev opiskeli nuorena

miehenä Moskovassa insinööri-instituutissa ja oli lahjakas jalkapalloilija.

Ensimmäisessä Tšetšeenian sodassa Venäjää vastaan 1994–1996 Basajev oli yksi johtavista komentajista. Hän menetti sodassa monia läheisiä ystäviään ja perheenjäseniään.

Basajev koetti suosiotaan osallistumalla presidentinvaaleihin 1997 Aslan Mas-hadovia vastaan, mutta hävisi.

Moskovskije Novosti -lehden haastattelussa tammikuussa 1999 Basajev järjesteli maailmaa uuteen malliin tähän tapaan: "Luomme pian uuden YK:n, jossa Venäjällä ja Amerikalla on sivuosa. Kiina saa Siperian, Japani (Venäjän) Kaukoidän ja Suomi Karjalan. – – Mutta vakavasti puhuen niin paljon pahaa on kasautunut maailmaan, että jostakin sen täytyy revetä. Parasta olisi, jos Amerikka ja Venäjä lyöttäytyisivät yhteen ja jättäisivät muut kansat rauhaan."

Susanna Niinivaara

Ingušialainen hökkelikylä on tšetšeenievakkojen koti

► Rauhaa ja paluuta kotimaahan odotetaan Aki Jurtissa jo seitsemättä vuotta

Susanna Niinivaara, teksti
HELSINGIN SANOMAT

Aleksei Mjakišev, kuva

AKI JURTI, INGUŠIA. Pohjois-Ingušissa sijaitseva Aki Jurt näyttää keskikäyvän pahtessa uneliaata syrjäkylältä, joka ei anna ohikulkijalle syytä poiketa, ei hyvää eikä huonoa syytä.

Mutta tänne on tietä pitkin tultu ja pysähdetty, vastenmielisestä syytä. Aki Jurtiin on paettu sotaa naapurista Tšetšeniasta.

Aki Jurtin laitamilla, siellä missä asutuksen luulisi jo loppuvan, sijaitsee kodittomien koti. Juuri sellainen mahdoton sanapari, joita sodat jättävät jälkeensä.

Heti ei arvaisi, että täällä asuu ihmisiä. Silmä ohittaisi

hiekkakentän muutamat pak-

susta pähkinäkalaisesta materi-

aalista rakennetut hökkelit tai

erehtyisi luulemaan niitä las-

ten rakentamiksi majoiksi.

Joutumaan laidalla nousevan

stuoren rakennuksen ymmär-

täisi olevan juuri sen, miksi se

aikoinaan rakennettiin: konei-

den säilytyspaikka ja korjaamo.

Täällä asuu tšetšeeniä, jotka

lähtivät evakkoon kotiseutuunsa

sotaa vuonna 1999. Siitä lähtien

he ovat odottaneet.

Omien sanojensa mukaan

heitä on Aki Jurtissa yhä sata-

kunta. Virallista lukua ei ole.

Oveen on valkoisella maalilla

lataistu numero 12. **Sostsat**

Tsukijeva, 52, asuu varastora-

kennuksen entisessä versta-

huoneessa miehensä ja kah-

dekseen lapsensa kanssa.

Kesähelteellä ikkunattomas-

sa huoneessa on pakahduttava kuumaa, sateella vesi valuu seinän halkeamista ja talvella pakkaneen tunkee sisään irvistävistä nurkista. Vessaa ei ole.

"Tajusimme heti toisen sodan alussa, että se on ensimmäistä pahempi, ja siksi lähdimme. Pommitivat niin kovin, ihan kaikkea. Siitä en halua enää puhua", Tsukijeva sanoo ja pyyhki hiikeä.

Ensimmäinen sota alkoi vuonna 1994, kun Venäjä päätti murskata Tšetšeenian itsenäisyyspyrkimyksen. Kaikkiaan 20 kuukautta kestäneissä taisteluissa kuoli noin 100 000 ihmistä.

Niin kutsuttu toinen Tšetšeenian sota alkoi syyskuussa 1999. Tuolloinen pääministeri Vladimir Putin komensi joukot Tšetšeniasta sen jälkeen kun Moskovassa oli räjäytetty kerrostaloja.

Toesta syytettiin tšetšeeniä, mutta jopa monet moskvalaiset itse uskovat Venäjän turvallisuuspalvelun järjestäneen räjäytyksen saadakseen syyntä hyökätä Groznyyn.

Tsukijeva muistaa, että Aki Jurtissa oli ennen 287 telttaa. Se näytti juuri sellaiselta kuin pakolaisleirit näyttävät.

Sitten syksyllä 2002 leirillä alkoi kulkea viranomaisia kerromassa, että telttakylä puretaan ja joulukuussa niin tehtiin.

Venäjä oli päättänyt, että sota on loppu, ja paenneiden on aika palata.

"Meille sanottiin, että meidän on lähtävä", kertoo varastorakennuksen toisessa kerroksessa asuva Larisa Kulajeva, 31. "Minä vastasin, että minulla ei ole kotia."

Tšetšeenian itsenäisyydestä täällä asuvat tšetšeenit eivät puhu. Kukaan ei ota Venäjän federaatioon kuuluvan Tšetšeenian mahdollista itsenäistymistä puheeksi. Kysyttäessä vaihdetaan puheenahtetta.

Sotaan ja levottomuuksiin on jo väsyttynyt. Poliitikasta pu-

Tšetšeeniperhe Larisa Kulajeva ja Aslan Larsanov lastensa Islamin, Adamin ja Turnalin kanssa Aki Jurtin pakolaisleirissä Ingušissa.

Genimap MP, LK / HS

määränsä vuoksi, joutomaille nousseiden telttakylien takia ja avustustyöntekijät eivät heitä muista. Satakunta jumiin jäänyttä evakkoa on mitätön osuus kaikista maailman paritakymmenestä miljoonasta pakolaisesta.

Unohdetuiksi Aki Jurtin tšetšeenit itsensä tuntevatkin. Vieraalle halutaan heti kertoa kaikki ongelmat, esitellä asiakirjat ja pyytää neuvoa.

Osa Aki Jurtissa yhä asuvista on jo lähettännyt osan perheestä takaisin Tšetšeniin. Sieltä on kuulemma nyt helpompi löytää töitä kuin Ingušista. Matka on lyhyt, ja paikallisille rajan ylitys on ongelmaton, ollaanhan samaa Venäjän federaatioita.

Aki Jurtin asumuksiin on jätetty osa perheestä siltä varalta, että elämä Tšetšeniassa muuttuu taas mahdolltomaksi. Pohjois-Kaukasiassa on totuttu yl-

lättäviin käänteisiin, nopeasti eteneviin huonoihin uutisiin. Kun kotikonnuilla on sodittu kahdesti vajaan kymmenessä vuodessa, ei luottamusta rakenneta muutamassa vuodessa.

Mutta on niitäkin, jotka ovat saaneet tarpeekseen koko runnellusta kotiseudustaan. Siitä huolimatta, että esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat uskoo tilanteen rauhoittuneen jo niin, että Tšetšeniä voi jälleerakentaa.

Harum Pauzulajev on vihainen mies. Hän kutsuu katsomaan kotiaan. Tässä vuotavassa, nurkista ruskeaksi vetyneessä hökkelissä Pauzulajev asuu vaimonsa ja neljän lapsensa kanssa.

Isää raivostuttaa erityisesti se, ettei heillä ole kunnon lääkkeitä epilepsiaa kärsivälle pojalleen, kehitysvammaiselle 19-vuotiaalle Arbi Pauzulajeville.

Pauzulajevin perhe on jättänyt Tšetšeenian jo kahdesti. Ensimmäisen sodan aikana tultiin Aki Jurtiin ensimmäi-

sen kerran. "Minulla on siitä paperit. Haluatko nähdä?"

Kun sota päättyi, perhe palasi kotiin. Ja sitten alkoi toinen sota ja taas piti lähteä. Elämä on mennyt paetessa ja palatessa, tavallinen arki ei tunnu alkavan koskaan.

Harum Pauzulajev tietää kyllä, minne hän haluaa. "Ihan minne tahansa, missä ei sodita, vaikka Kazakstaniin." Ovensuussa hymyilevä ty-

tär, 21-vuotias Seda Pauzulajeva, taas on tehnyt toisenlaiset suunnitelmat. Hän lähtee syksyllä Groznyihin opiskelemaan englantia. Kun opinnot ovat päättyneet, hän haluaa työskennellä englanninopettajana.

"Kyllä minä sieltä asunnon jostain tuttujen luota löydän", Seda Pauzulajeva sanoo varmana.

► Kirjoittaja ja kuvaaja kävivät Ingušissa toissa viikolla.

TIETOKULMA

Suljetulla leirillä asutaan yhä

► YK:n pakolaisjärjestö UNHCR kertoi joulukuussa 2002 Venäjän viranomaisten sulkeneen Aki Jurtin leirin UNHCR:n vetoomuksista huolimatta. ► Pakolaiset lähtivät purettavasta telttakylästä pahimpien pakosten keskellä. ► Viranomaisten mukaan muutto oli vapaaehtoista. ► UNHCR arvioi, että go pro-

senttia naapuritasavaltoihin paenneista 250 000 tšetšeenista on jo palannut Tšetšeniin. ► Tanskan pakolaisneuvoston mukaan toukokuussa Ingušissa asui yhä 23 475 Tšetšeenian toista sotaa paennutta ihmistä. ► Aki Jurtissa olevien pakolaisen määräästä ei ole täsmällistä tietoa.

HS

LYHYESTI

Britannialta lisää joukkoja Afganistaniin

LONTOO. Britannia lisää Afganistanissa olevien joukkojensa määrää. Afganistaniin lähetetään vielä 900 sotilasta ja helikoptereita, ilmoitti puolustusministeri Des Browne maanantaina. Brittijoukkojen määrä Afganistanissa kasvaa siten 4 500 mieheen.

Yhdysvaltain johtamalla joukoilla ja Afganistanin armeijalla on meillä laaja operaatio taleban-kapinallisia vastaan Afganistanin eteläosassa. Maanantaina Yhdysvaltain ja Afganistanin joukot tappoivat noin 40 kapinallista, Yhdysvaltain armeija kertoi.

Taleban-kapinallisten iskut ovat yltyneet viime viikkoina rajummiksi siten vuoden 2001, jolloin talebanit syrjäytettiin sodalla. Reuters

45 kuoli lentoturmassa Pakistanissa

MULTAN. Pakistanilaisen PIA-lentoyhtiön kone syöksyi maahan Multanin kaupungin lähellä, ja kaikki koneessa olleet 45 ihmistä kuolivat, viranomaiset kertoivat maanantaina.

Islamabadista Lahoreen liikennöineessä koneessa oli 41 matkustajaa ja nelihenkinen miehistö.

Fokker F-27 -tyypin kone oli rakennettu vuonna 1964, ja se putosi heti nousun jälkeen. Kone ehti alle kahden kilometrin päähän lentokentältä. Reuters

Taistelut yltyivät Somaliassa

MOGADISHU. Taistelut yltyivät maanantaina islamistijoukkojen ja syrjäytettyjen sotapäälliköiden joukkojen välillä Somaliassa pääkaupungissa. Ainakin 60 ihmistä on kuollut sunnuntaina alkaneissa yhteenotoissa, sairaalalähteet kertoivat.

Taistelu keskittyi Mogadishussa kilometre Four ja Kilometre Five -nimisiin kaupunginosiin. Silminnäkijät kertoivat, että tykistö- ja kranaattituli yltyi iltapäivällä, eivätkä haavoittuneet päässeet sairaalaan. Reuters

Saddamin asianajat boikotoivat oikeudenkäyntiä

BAGDAD. Irakin entisen presidentin Saddam Husseinin asianajat ilmoittivat maanantaina boikotoivansa Saddamin oikeudenkäyntiä, kunnes heidän ja heidän omaistensa turvaksi on paremmat järjestelyt. Jo kolme Saddamin asianajajaa on tapettu. Myöskään Saddam ei ollut läsnä, kun kahden väheisemmän syytetyn puolustus jatkoi lausuntojaan.

Bagdadissa pommi-iskujen kierre jatkui. 12 kuoli ja kymmeniä loukkaantui pommi-iskuissa shiiojen asuinalueella. Reuters

Talo romahti Manhattanilla

NEW YORK. Nelikerroksinen talo syytti tuleen ja romahti maanantaina Manhattanilla New Yorkissa. Seudun asukkaat kertoivat kuuluneensa talosta suuren räjähdysen.

Ainakin 11 ihmistä loukkaantui romahduksen yhteydessä, mutta kenenkään ei kerrottu kuolleen. Yksi henkilö jäi pelastettiin ruu- nioista, kun hän oli soittanut sieltä puhelimellaan.

Upper East Siden kaupunginosassa sattuneen onnettomuuden syyksi epäiltiin kaasuräjähdyksiä. Valkoinen talo antoi lausunnon, jonka mukaan ei ollut syytä epäillä terrorismia. AP